

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ, ΑΓΙΑΡΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΞΥΣΤΟΥ

ΕΠΟΡΙΑΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΟΥ ΜΑΘΟΥ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΠΕΥΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

www.agioiapostoloi.gr e-mail: agioi.apostoloi@gmail.com τηλ. 210 8027738

ΚΥΡΙΑΚΗ 15^η Αὐγούστου 2010 ΕΤΟΣ 3ον ΤΕΥΧΟΣ 120

Απολυτίκιον Ἦχος α'

Ἐν τῇ Γεννήσει τὴν παρθενίαν ἐφύλαξας, ἐν τῇ Κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες Θεοτόκε. Μετέστης πρὸς τὴν ζωὴν, μήτηρ ὑπάρχουσα τῆς ζωῆς, καὶ ταῖς πρεσβείαις ταῖς σαῖς λυτρομένη, ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Το πρόγραμμα του μηνός Αυγούστου στις ανακοινώσεις της ηλεκτρονικής μας σελίδας. www.agioiapostoloi.gr

Η Παναγία μας, η Χαρά των χριστιανών

Του Φώτη Κόντογλου

Η Παναγία είναι το πνευματικό στόλισμα της ορθοδοξίας. Για μας τους Έλληνες είναι η πονεμένη μητέρα, η παρηγορήτρια κ' η προστάτρια που μας παραστέκεται σε κάθε περίπτωση. Σε κάθε μέρος της Ελλάδας είναι χτισμένες αμέτρητες εκκλησιές και μοναστήρια, παλάτια αυτηνής της ταπεινής βασίλισσας, κι ένα σωρό ρημοκκλήσια, μέσα στα βουνά, στους κάμπους και στα νησιά, μοσκοβολημένα από τη παρθενική και πνευματική ευωδία της. Μέσα στο καθένα απ' αυτά βρίσκεται το παλιό και σεβάσμιο εικόνισμά της με το μελαχροινό και χρυσοκέρينو πρόσωπό της, που το βρέχουμε ολοένα τα δάκρυα του βασανισμένου λαού μας, γιατί δεν έχουμε άλλη να μας βοηθήσει, παρεκτός από υήν Παναγία, «άλλην γαρ ουκ έχομεν αμαρτωλοί προς Θεόν εν κινδύνοις και θλίψεσιν αεί μεσιτείαν, οι κατακαμπτόμενοι υπό πταισμάτων πολλών». Το κάλλος της Παναγίας δεν είναι κάλλος σαρκικό, αλλά πνευματικό, γιατί εκεί που υπάρχει ο πόνος κ' η αγιότητα, υπάρχει μοναχά κάλλος πνευματικό. Το σαρκικό κάλλος φέρνει σαρκική έξαψη, ενώ το πνευματικό κάλλος φέρνει κατάνυξη, σεβασμό κι αγνή αγάπη. Αυτό το κάλλος έχει η Παναγία. Κι αυτό το κάλλος είναι αποτυπωμένο στα ελληνικά εικονίσματά της που τα κάνανε άνθρωποι ευσεβείς οπού νηστεύανε και ψέλνανε και βρισκόντανε σε συντριβή καρδιάς και σε πνευματική καθαρότητα. Στην όψη της Παναγίας έχει τυπωθεί αυτό το μυστικό κάλλος που τραβά σαν μαγνήτης τις ευσεβείς ψυχές και τις ησυχάζει και τις παρηγορά. Κι αυτή η πνευματική ευωδία είναι το λεγόμενο Χαροποιόν Πένθος που μας χαρίζει η θρησκεία του Χριστού, ένα βότανο άγνωστο στους ανθρώπους που δεν πήγανε κοντά σ' αυτόν τον καλόν ποιμένα. Τούτη τη χαροποιά λύπη την έχουνε όλα όσα έκανε η ορθόδοξη τέχνη, και τα ευωδιάζει σαν σμύρνα και σαν αλόη, καν εικόνισμα είναι, καν υμνωδία, καν ψαλμωδία, καν χειρόγραφο, καν άμφια, καν λόγος, καν κίνημα, καν ευλογία, καν χαιρετισμός, καν μοναστήρι, καν κελλί, καν σκαλιστό ξύλο, καν κέντημα, καν καντήλι καν αναλόγι, καν μανουάλι, ότι και νάναι αγιωτικό.

Από τα ονόματα και μόνο που έδωσε η Ορθοδοξία στην Παναγία, και που μ' αυτά την καταστόλισε, όχι σαν είδωλο θεατρικό, όπως γίνηκε αλλού που φορτώσανε μια κούκλα με δαχτυλιδία και με σκουλαρίκια και με ένα σωρό άλλα ανίερα και ανόητα πράγματα, λοιπόν απ'ό τα ονόματα αυτά μοναχά, λέγω, φαίνεται πόσο πνευματική αληθινά είναι η λατρεία της Παναγίας στην ελληνική ορθοδοξία. Πρώτα-πρώτα το ένα αγιώτατο όνομά της: Παναγία. Ύστερα τα άλλα: Υπερευλογημένη, Θεοτόκος, Παναμώμητος, Τιμιωτέρα των Χερουβίμ και ενδοξοτέρα ασυγκρίτως των Σεραφείμ, Ζώσα και Άφθονος Πηγή, Έμψυχος Κιβωτός, Άχραντος, Αμόλυντος, Κεχαριτωμένη, Αιμακάριστος και παναμώμητος, Προστασία, Επακούουσα, Γρηγορούσα, Γοργοεπήκοος, Ηγιασμένος Ναός, παράδεισος λογικός, Πόδον το Αμάραντον, Χρυσούν Θυματήριον, Χρυσή Λυχία, Μαναδόχος Στάμνος, Κλίμαξ Επουράνιος, Πρεσβεία θερμή, Τείχος απροσμάχητον, Ελέους Πηγή, τπυ Κόσμου Καταφύγιον, Βασιλέως Καθέδρα, Χρυσοπλοκάτατος Πύργος και Δωδεκάτειχος Πόλις, Ηλιοστάλακτος Θρόνος, Σκέπη του Κόσμου, Δένδρον αγαλόκαρπον, Ξύλον ευσκιόφυλλον, Ακτίς νοητού ηλίου, Σιών αγία, Θεού κατοικητήριον, Επουράνιος Πύλη, Αδικουμένων προστάτις, Βακτηρία τυφλών, Θλιβομένων η χαρά, και χίλια δυό άλλα, που βρίσκονται μέσα στα βιβλία της

εκκλησίας. Κοντά σ' αυτά είναι και τα ονόματα που γράφουνε απάνω στα άγια εικονίσματά της οι αγιογράφοι: Οδηγήτρια, Γλυκοφιλούσα, Πλατυτέρα των Ουρανών, η Ελπίς των απελπισμένων, η Ταχεία Επίσκεψις, «Αμόλυντος, η Ελπίς των Χριστιανών, η Παραμυθία, η Ελεούσα κι .αλλα πολλά, που γράφονται από κάτω από τη συντομογραφία: ΜΗΡ ΘΥ, που θα πει Μήτηρ Θεού. Πόση αγάπη, πόσο σέβας και πόσα κατανυκτικά δάκρυα φανερώνουνε μοναχά αυτά τα ονόματα, που δεν ειπωθήκανε σαν τα λόγια οπού βγαίνουνε εύκολα από το στόμα, αλλά που χαραχτήκανε στις ψυχές με πόνο και με ταπεινώση και με πίστη.

Αμή οι ύμνοι της πούναι αμέτρητοι σαν τ' άστρα τ' ουρανού κ' εξαισιοι στο κάλλος, και που τους συνθέσανε οι άγιοι υμνολόγοι, «θιάσον συγκροτήσαντες πνευματικόν»! Σ' αυτό το ευωδιασμένο περιβόλι βρίσκονται όλα τα αμάραντα άνθη και τα ευωδιασμένα βότανα του λόγου. Αληθινά προφήτεψε η ίδια η Παναγία για τον εαυτό της, τότε που πήγε στο σπίτι του Ζαχαρία και την ασπάσθηκε η Ελισάβετ, πως θα τη μακαρίζουνε όλες οι γενεές: «Εκείνες τις μέρες σηκώθηκε η Μαριάμ και πήγε στη Ορεινή με σπουδή, στην πολιτεία του Ιούδα και μπήκε στο σπίτι του Ζαχαρία και χαιρέτησε την Ελισάβετ. Και σαν άκουσε η Ελισάβετ τον χαιρετισμό της Μαρίας πήδηξε το παιδί μέσα στην κοιλιά της (σ.σ.: Το παιδί ήτανε ο Πρόδρομος).

Και γέμισε Πνεύμα Άγιο η Ελισάβετ και φώναξε με φωνή μεγάλη κ' είπε: Βλογημένη είσαι εσύ ανάμεσα στις γυναίκες και βλογημένος ο καρπός της κοιλίας σου. Κι από που μου ήρθε αυτό το καλό, νάρθει η μητέρα του κυρίου μου προς εμένα; Γιατί μόλις ήρθε η φωνή του χαιρετισμού σου στ' αυτιά μου, ξεπέταξε το παιδί στην κοιλιά μου, κι είναι μακάρια εκείνη που πίστεψε σε όσα της είπεν ο Κύριος (σ.σ.: Δηλαδή σε όσα είπε στην Παναγία ο αρχάγγελος Γαβριήλ κατά τον Ευαγγελισμό). Κ' είπε η Μαριάμ: «Δοξολογιά η ψυχή μου τον Κύριο κι αναγάλλιασε το πνεύμα μου, γιατί καταδέχτηκε να κοιτάξει την ταπεινή τη δούλα του. Γιατί, να, από τώρα κ' ύστερα θα με μακαρίζουνε όλες οι γενεές, επειδή έκανε σε μένα μεγαλεία ο Δυνατός, κ' είναι αγιασμένο τ' όνομά του, και το έλεός του πηγαινει από γενεά σε γενεά σε κείνους που έχουνε τον φόβο του».

Αμέτρητες είναι οι υμνωδίες της Παναγίας, μα αμέτρητα είναι και τα σεμνόχρωμα εικονίσματά της, που καταστολίζουνε τι εκκλησιέσμας, ζωγραφισμένα στο σανίδι είτε στον τοίχο. Σε κάθε ορθόδοξη εκκλησιά στέκεται το εοκόνισμά της στο τέμπλο από τα δεξιά της αγίας Πόρτας. Σε άλλες εικόνες ζωγραφίζεται και μοναχή, μα στα εικονίσματα του τέμπλου κρατά πάντα τον Χριστό στην αγκαλιά της απ' τ' αριστερά, σπάνια απ' τα δεξιά (τότε λέγεται Δεξιοκρατούσα). Το κεφάλι της είναι σκεπασμένο σεμνά και σοβαρά με το μαφόριο, ένα φόρεμα φαρδύ κι ιερατικό σκούρο βυσσινί, που πέφτει στον ώμο της απλόχωρο, αφήνοντας να φαίνεται μοναχά το μακρουλό πρόσωπό της και τα χέρια της. Από μέσα από το σκέπασμα φαίνεται μια στενή λουρίδα από το δέσιμο του κεφαλιού της που σφίγγει το μέτωπό της και αφήνει να φανούνε μονάχα οι άκρες των αυτιών της. Το μέτωπό της είναι σαν μελαχροινό φίλντισι, αγνό, απλό και κατακάθαρο. Τα ματόφρυδά της είναι καμαρωτά, ζωηρά και μακρυά, φτάνοντας ίσαμε κοντά στ' αυτιά της, τα μάτια της αμυγδαλωτά, ισκιωμένα, καστανά, βαθεία, σοβαρά μα γλυκύτατα, με τ' ασπράδι καθαρό μα ισκιωμένο. Το βλέμμα της είναι μελαγχολικό, απλό, ίσιο, ήσυχο,

συμπαθητικό, αγαπητό, θλιμμένο μα και μαζί χαροποίο, αυστηρό μα και μαζί συμπονετικό, αγιώτατο, πνευματικό, αθώο, σκεπτικό, άμωμο, ελπιδοφόρο, υπομονητικό, πράο, σεμνότατο, μακριά από κάθε σαρκικόν λογισμό, καθρέφτισμα μυστικό του παραδείσου, βασιλικό και ταπεινό, ανθρωπινό και θεϊκό, άκακο, αδελφικό, ευγενικό, ελεγκτικό, άγρυπνο, γαληνό, φιλόανθρωπο, μητρικό, παρθενικό, δροσερό, καυτερό για όσους έχουνε πονηρούς λογισμούς, τρυφερό, διαπεραστικό, ερευνητικό, απροσποίητο, ηγεμονικό, συγκαταβατικό, παρακαλεστικό, αμετασάλευτο. Η μύτη της είναι μακριά και στενή, με μέτρο, ιουδαϊκή, άσαρκη, με λεπτά ρουθούνια, λίγο γυριστή, σεμνή. Το στόμα της μικρό, ντροπαλό, φρόνιμο, κλειστό, καθαρό, ισκιωμένο κατά το μάγουλο, σαν να χαμογελά ελαφρά. Το πηγούνι της γυριστό, σεβαστό, ανεπιτήδευτο, ταπεινό. Το μάγουλό της, παρθενικό, καθαρό, χνουδωτό, ευωδιασμένο, ντροπαλό, χλωμό με μιαν ελαφρότατη ροδοκοκκινάδα. Ο λαιμός της γυρτός ταπεινά, σμίγει με το πηγούνι μ' ένα απαλό ίσκιασμα που το λέγανε οι παλαιοί γλυκασμό. Το όλο πρόσωπό της είναι ιερατικό και θρησκευτικό, και μαρτυρά αρχαία φυλή. Τα άχραντα χέρια της είναι μικρά, στενά, μακροδάχτυλα, λεπτόνυχα. Με το αριστερό βαστά τον Χριστό, και το δεξί το 'χει ακουμπισμένο σεμνά απάνω στο στήθος της, σε στάση παρακαλεστική, με το μεγάλο δάχτυλο μακριά από τ' άλλα. Στα πιο αρχαία εικονίσματα αυτό το χέρι είναι πιο όρθιο και πιο ψηλά, κοντά στο λαιμό.

Ο πιο αυστηρός τύπος της Παναγίας είναι η λεγόμενη Οδηγήτρια, που έχει όρθια την κεφαλή της, έκφραση απαθέστερη και το όλο σχήμα της είναι πιο ιερατικό. Ενώ η Γλυκοφιλούσα έχει το κεφάλι της γυρτό κατά το παιδί της, που τ' αγκαλιάζει σφιχτότερα, κ' η έκφρασή της είναι πιο αισθηματική. Η Πλατυτέρα παριστάνεται καθισμένη απάνω στο θρόνο, αυστηρή κι αλύγιστη, και βαστά τον Χριστό στα γόνατά της, ακουμπώντας το 'να χέρι της στον ώμο του και με τ' άλλο βαστώντας το πόδι του η ένα μαντίλι.

Στην Ελλάδα, οι περισσότερες εκκλησιές της Παναγίας γιορτάζουνε κατά την Κοίμηση της Θεοτόκου, δηλαδή στις 15 Αυγούστου. Τα τροπάρια που ψέλνουνε σ' αυτή τη γιορτή είναι από τα πιο εξαίσια. Το δοξαστικό του Εσπερινού είναι το μονάχο τροπάρι που ψέλνεται με τους οχτώ ήχους, κάθε φράση κι άλλος ήχος. Αρχίζει από τον πρώτον ήχον και τελειώνει πάλι στον πρώτον.

Μα ολάκερη «Ελλάδα δεν υμνολογά την Παναγία μονάχα με τους ψαλτάδες και με τους παπάδες στις εκκλησιές, αλλά και με το κάθε τι της, με τα χωριά, με τα βουνά, με τα νησιά, πούχουνε τ' αγιασμένο τ' όνομά της. Τα καράβια βολτατζάρουνε στη δροσερή θάλασσα, ανοιχτά από τους κάβους πούναι χτισμένα τα μοναστήρια της, έχοντας στην πρύμνη σκαλισμένο τ' αγαπημένο και προσκυνητό όνομά της. Όποιος ταξιδεύει στα ελληνικά νερά, σ' όποιο μέρος κι αν βρεθεί τη μέρα της Παναγίας, θαν ακούσει απ' ανοιχτά τις καμπάνες απάνω από το πέλαγο. Άλλες έρχονται από τ' Άγιον Όρος που το λένε Περιβόλι της Παναγίας, άλλες από την Τήνο πούχει το ξακουστό παλάτι της, άλλες από την Σαλαμίνα που γιορτάζει η Φανερωμένη, άλλες από τη Μυτιλήνη, από την Παναγιά της Αγιάσσης και της Πέτρας, άλλες από το Μοναστήρι της Σίφνου, άλλες από τη Σκιάθο, άλλες από τη Νάξο, από κάθε νησί, από κάθε κάβο, από κάθε στεριά.